UNIWERSYTEI IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU
SERIA PSYCHOLOGIA I PEDAGOGIKA NR 170

Hanna Kubiak

SAMODZIELNOŚĆ MAŁYCH DZIECI Z PORAŻENIEM MÓZGOWYM

WYDAWNICTWO NAUKOWE

POZNAŃ 2011

Spis treści

Wprowadzenie 9

Rozdział 1. Samodzielność jako wartość w wychowaniu 11

1.1. Samodzielność na przestrzeni dziejów 11
1.2. Samodzielność – ustalenia definicyjne 16
1.3. Czynniki wpływające na kierowanie dzieci ku samodzielności 18
1.3.1. Przekonania rodziców, przywiązanie jako wewnętrzny model operacyjny 19
1.3.2. Tożsamość rodzicielska 20
1.3.3. Płeć, wykształcenie, status socjoekonomiczny, struktura rodziny 21
1.3.4. Styl wychowawczy 24
1.4. Mechanizmy rozwoju samodzielności w okresie wczesnego dzieciństwa 27
1.4.1. Zapisane w mózgu 27
1.4.2. Temperament i emocje a aktywność dziecka 28
1.4.3. Przywiązanie i ufność 30
1.4.4. Działanie 32
1.4.5. Komunikowanie się 33
1.4.6. Wymagania otoczenia, jakość wsparcia 34
1.4.7. Z perspektywy pedagogiki miejsca 35
1.5. Samodzielność – konsekwencje dla rozwoju 36

Rozdział 2. Dziecięce porażenie mózgowe jako czynnik utrudniający kształtowanie się samodzielności u małych dzieci 39

2.1. Mózgowe porażenie dziecięce – wiadomości wstępne 39
2.1.1. Klasyfikacje mpd 41
2.1.2. Temperament u dzieci z mpd 44
2.1.3. Przebieg rozwoju poznawczego u dzieci z mpd 45
2.1.4. Funkcje wykonawcze u dzieci z mpd 47
2.1.5. Mowa u dzieci z mpd 48
2.1.6. Funkcjonowanie emocjonalne i społeczne dzieci z mpd 49
2.2. Z perspektywy rodziców 52

Rozdział 3. Wspomaganie rozwoju małych dzieci z porażeniem mózgowym 57

3.1. Cele wspomagania rozwoju dzieci z mpd 57
3.2. Metody rehabilitacji stosowane wobec małych dzieci z mpd 59
3.2.1. Metoda Vojty 59
3.2.2. Metoda NDT Bobath 60

3.3. Metody terapii stosowane wobec małych dzieci z mpd 62
3.3.1. Terapia Integracji Sensorycznej 62
3.3.2. Metody terapii psychomotorycznej 64
3.3.2.1. Metoda W. Sherborne 65
3.3.2.2. Metoda Montessori 66
3.3.2.3. Metoda F. Affolter 67
3.4. Praca psychopedagogiczna z małymi dziećmi z porażeniem mózgowym 68
3.5. Wspomaganie komunikowania się 71
3.6. Wychowanie ku samodzielności 76

Rozdział 4. Metodologiczne podstawy badań 81

4.1. Uzasadnienie podjęcia projektu 81
4.2. Cele badań 83
4.3. Hipotezy badawcze 83
4.4. Zmienne i ich wskaźniki 86
4.5. Metody służące statystycznej ocenie danych 90

Rozdział 5. Wyniki badań i dyskusja 91

5.1. Indywidualne uwarunkowania samodzielności badanych dzieci 91
5.1.1. Niepełnosprawność ruchowa a dążenie do samodzielności (hipoteza 1) 91
5.1.2. Niepełnosprawność ruchowa a samodzielność dzieci (hipoteza 2) 97
5.1.3. Dążenie do samodzielności a samodzielnosć małych dzieci (hipoteza 3) 98
5.1.4. Samodzielność małych dzieci z niepełnosprawnością ruchową a ich wiek (hipoteza 4) 99
5.1.5. Samodzielność małych dzieci z niepełnosprawnością ruchową a ich temperament (hipoteza 5) 100
5.1.6. Samodzielność małych dzieci niepełnosprawnych ruchowo a ich rozwój psychoruchowy (hipoteza 6) 106
5.1.7. Samodzielność małych dzieci niepełnosprawnych ruchowo a występowanie/natężenie zaburzeń towarzyszących (hipoteza 7) 109
5.2. Rodzinne uwarunkowania samodzielności badanych dzieci 114
5.2.1. Samodzielność małych dzieci niepełnosprawnych ruchowo a posiadanie przez nie rodzeństwa 114
5.2.2. Samodzielność małych dzieci niepełnosprawnych ruchowo a aktywność zawodowa matek 116
5.2.3. Samodzielność małych dzieci niepełnosprawnych ruchowo a status socjoekonomiczny rodziny (hipoteza 8) 118
5.2.4. Samodzielność małych dzieci niepełnosprawnych ruchowo a atmosfera panującą w rodzinach wychowujących te dzieci (hipoteza 9) 120
5.2.5. Samodzielność małych dzieci niepełnosprawnych ruchowo a rodzaj reakcji rodzicielskich na podejmowane przez dzieci próby działania (hipoteza 10) 123

Rozdział 6. Droga ku samodzielności z perspektywy studium indywidualnego przypadku 130
Antoni 130
Mateusz 137
Maciej 142

Zakończenie 148

Aneks 150

Bibliografia 156

Independence of small children with cerebral palsy (Summary) 166